

Startzondag: Aan Tafel!

Ledevaartkerk Chaam, zondag 18 september 2022

Ds. Sara Dondorp

Eerste Lezing: Spreuken 9:1-6 (vertaling: Groot Nieuws¹)

Tweede Lezing: I Korinthe 13 (versie Karel Eykman²)

Inleiding

In de Bijbel zijn veel verhalen te vinden over maaltijden. Denk aan Abraham die drie gasten op bezoek kreeg en toen te horen kreeg dat Sara zwanger zou worden, ook al was ze al ver voorbij haar tijd. Of aan de soep die Jacob gemaakt heeft en aan Esau verkocht in ruil voor het eerstgeboorterecht. En dat is alleen nog maar het eerste Bijbelboek. De profeet Jesaja beschrijft ideaalbeelden van maaltijden waar iedereen welkom is en er genoeg te eten is voor iedereen. Dat ideaal is op dit moment actueler dan ooit, nu steeds meer mensen afhankelijk zijn van de voedselbank. En in het boek Ester komen we koninklijke banketten tegen waarbij politiek gekonkel op de voorgrond staat. Ook dat soort tafels komen we in de kranten tegen! Het thema Aan Tafel! gaat zeker niet alleen over samen eten. Aan tafel! kan nog zoveel meer betekenen. Aan tafel vinden ontmoetingen en gesprekken plaats. Zo kwamen we uit bij Spreuken 9. Daar ontmoeten we Vrouwe Wijsheid, een allegorische onderwijzeres in hoe goed te leven. Zij serveert niet alleen heerlijk voedsel voor iedereen, maar ook wijze lessen in samen leven.

Het loflied op de liefde dat de apostel Paulus schrijft aan de gemeente in Korinthe, is ook zo'n les in samen leven. We lezen het in de hedendaagse versie van Karel Eykman. Afgelopen maand is hij overleden. Hij schreef niet alleen talloze hertalingen van Psalmen en andere Bijbelse gedichten, ook de klassiek geworden kinderbijbel 'Woord voor Woord' en daarnaast heel veel liedjes voor Sesamstraat en Het Klokhuis. Dat we het loflied van de liefde in zijn versie lezen is omdat het een prachtige tekst is, én om hem te eren...

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Bij ons thuis gebruikten wij alle maaltijden aan tafel. Ontbijt, lunch en avondeten; altijd werd er volledig gedekt. Mijn vader had een grote voorliefde voor etiquette. Als dochters plaagden wij hem daar graag mee. Hij vertelde ons ook een verhaal over de zin van etiquette. Volgens mij was het een anekdote over koningin Victoria. De koninklijke tafel was koninklijk gedekt voor een koninklijk diner. Er was een diplomatieke delegatie uit Zuid Afrika. We kunnen ons het beeld wel voorstellen. Mooi porseleinen servies met een hele rij bestek voor alle verschillende gangen van het diner. Een rijtje glazen voor verschillende soorten wijn. En bij elk bord een

¹ <https://debijbel.nl/bijbel/GNB/PRO.9/Spreuken-9>

² Uit: Karel Eykman, *Met open ogen, 100 Bijbelse gedichten*, Uitgeverij De Fontein, Baarn, 2007, pag. 173.

vingerkommetje met water. Dit water was bedoeld om je vingers in te wassen na het eten van kreeft of iets dergelijks. Tijdens het diner waar mijn vader over vertelde nam één van de Afrikaanse gasten het vingerkommetje op, zette het aan zijn mond en dronk er uit. Het zou kunnen dat het Paul Krüger was geweest, dat heb ik niet meer terug kunnen vinden. De hofhouding was perplex. Dit hoort zo niet! Maar de koningin, die het had gezien, pakte haar kommetje en begon eruit te drinken, net als haar gast. De ijzige spanning was meteen verdwenen. De koningin had de diplomatieke eer van haar gast gered. Dit, zei mijn vader, is een voorbeeld van echte etiquette. Het gaat niet om het precies volgen van de regels, het gaat erom dat de gasten aan tafel zich gemakkelijk voelen.

Die Afrikaanse gast, of het nu Paul Krüger was of iemand anders, was onervaren op dit punt. Dat geeft niet. Het is een mooi uitgangspunt om ervaring op te doen, om te leren. Dat is het doel dat Vrouwe Wijsheid zich heeft gesteld met de feestelijke maaltijd die ze heeft aangericht. Haar oproep Aan Tafel! is bedoeld om samen te eten maar misschien nog wel meer om samen in schoolbankjes te zitten. Bij wijze van spreken dan... Ook dat past bij het thema Aan Tafel! Iets over de lessen van Vrouwe Wijsheid lezen we in Spreuken 8. Hoe ze er bij was toen God het scheppingswerk begon. Zij was erbij toen God de hemel zijn plaats gaf en toen er grenzen werden gesteld aan de wateren. Zij weet hoe de wereld in elkaar zit, letterlijk en figuurlijk. Haar lessen gaan over eenvoud, bezinning, rechtvaardigheid. Maar de allereerste les is ontzag voor de Eeuwige. Dat thema keert in het hele Spreukenboek steeds terug: Wijsheid begint met ontzag voor de Eeuwige. Uit ontzag en eer voor God komen eenvoud en rechtvaardigheid voort. Allemaal lessen die gericht zijn op samenleven, op gemeenschap.

Onlangs hoorde ik online een lezing over galanterie.³ Mijn associatie met galanterie is er vooral eentje van tierlantijnen. Van buitenkant, versiering en oppervlakkigheid. Maar dat bleek gebaseerd op een vooroordeel van mij. Galanterie gaat over plezierige omgang met elkaar, over een manier van spreken die het leven mooier maakt. En ja, taal doet er toe. Het doet er toe hoe je iets zegt. Dat is iets dat in tijden van twitter vaak vergeten wordt. Een goede spreker probeert het beste in zichzelf naar voren te brengen en tegelijk het beste naar voren te brengen in het publiek dat luistert. Galant spreken is fundamenteel voor een vreedzame samenleving en juist in tijden van polarisatie of zelfs van oorlog is het van belang dat er regels zijn om het gesprek te ordenen. En inderdaad zijn er ook regels om oorlog te voeren. Bijvoorbeeld dat je geen onschuldige burgers aanvalt of dat oorlogshandelingen proportioneel en zinvol zijn. In Oekraïne zien we dat op alle mogelijke manieren verkeerd gaan. In een gesprek dat galant gevoerd wordt, is er ruimte voor meningsverschil. Agree to disagree, zoals de Engelsen dat mooi kunnen zeggen. We zijn het eens dat we het niet eens zijn. Dat kan. Zolang je respect houdt voor de verschillende invalshoeken. Daarom zijn er mensen die pleiten voor meer dialoog en minder debat. Een debat gaat over het uitwisselen van meningen vanuit de gedachte dat er iemand als winnaar naar voren komt. Een dialoog gaat over de

³ Lezingenserie o.l.v. Rosi Braidotti in het kader van het Festival Oude Muziek Utrecht 2022 met als thema Galanterie.

wisselwerking tussen meningen vanuit de gedachte dat je samen een stap verder kunt komen, of je het nu eens wordt met elkaar of niet.

Eenvoud, rechtvaardigheid, bezinning, wederzijds respect. Vrouwe Wijsheid zou zomaar mee kunnen doen in een galant gesprek. Oprechtheid, eerlijkheid, rechtvaardigheid,... Paulus bezingt ze allemaal als uitkomsten van liefde. Het loflied op de liefde wordt vaak gelezen bij huwelijksvieringen. Dat is ook prachtig, maar hier gaat het niet over romantische liefde. Paulus heeft het niet over eros, het Griekse woord voor liefde in de zin van romantische, erotische liefde. Hier gebruikt hij het woord *agapè*, liefde tussen vrienden. Het woord dat wij kennen van de *agapè*maaltijd die we straks vieren. Liefde, loyaliteit, trouw, verbondenheid, respect. Zonder respect voor de mensen om mij heen, zou alles wat ik doe leeg en voos zijn, schrijft Paulus. Had ik jullie niet bij me, dicht Karel Eykman, dan ging ik er aan onderdoor. Zonder jullie stel ik niks voor. Dit is een loflied op gemeenschappelijkheid, op de respectvolle manier waarop we samen in het leven staan. Samen als gemeente in Korinthe of als gemeente in Chaam. Met respect voor elkaar en voor elkaars verschillen. Op die manier kunnen we samen met elkaar aan tafel gaan. Of dat nu is voor een avondmaalsviering of voor een vergadering, een *agapè*maaltijd, een kerkproeverij of voor zomaar een ontmoeting. Dan maken wij het wonder wáár dat we mensen van God zijn, mensen in vrede, die een oud en vergeten nieuw geheim delen. Dan kunnen we zingen over een huis dat een levend lichaam wordt als wij er binnen gaan om recht voor God te staan.⁴

Amen

⁴ Geciteerd uit Lied 276: 3 in: *Liedboek, Zingen en bidden in huis en kerk*, 2013.